

ACADEMIA ROMÂNĂ

**BULETINUL
INSTITUTULUI DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”**

Anul XIII, nr. 1

IAȘI

ianuarie–martie 2012

CUPRINDE:

- Activitatea departamentelor
- Granturi, proiecte, burse
- Studii, articole, recenzii
- Cărți, ediții
- Comunicări științifice
- Arhiva DGLR
- *Varia*

PROIECTE DE CERCETARE

În trimestrul întâi al anului 2012:

➤ **Departamentul de lexicologie–lexicografie** a continuat activitatea de cercetare din cadrul proiectului prioritar *Dicționarul limbii române (DLR). Serie nouă, Litera C*, prin fișarea textelor manuscrise sau tipărite cu alfabet chirilic și a textelor tipărite cu alfabet de tranziție. Fișele rezultate au fost introduse într-o bază de date structurată după criteriile lexicografice și utilizabilă în redactarea în format electronic (XML) a viitoarelor volume ale **DLR**. Paralel, au continuat studiile în vederea realizării unei interfețe de scriere a **DLR** în formatul precizat.

➤ La **Departamentul de dialectologie**, pentru volumul al IV-lea din **NALR. Moldova și Bucovina**, a fost începută revizia finală, în stadiul de calcuri pregătite pentru tipar, pentru 25 de hărți analitice din secțiunea 1223–1294 a Chestionarului NALR (1223, 1224, 1226, 1227, 1228, 1230, 1231, 1232, 1233, 1240, 1247, 1251, 1258, 1259, 1281, 1282, 1287, 1290, 1291, 1292, 1293, 1294, 1295, 1296, 1297, inclusiv hărțile interpretative din această porțiune) și pentru 20 texte de tip material necartografiat din

secțiunea 1222–1280 a Chestionarului NALR (1222, 1225, 1229, 1234, 1235, 1236, 1241, 1242, 1243, 1244, 1245, 1253, 1254, 1260, 1261, 1263, 1264, 1265, 1279, 1280); paralel, au fost introduse în baza de date răspunsurile din anchetele la huțuli pentru un număr de 25 de hărți; s-a efectuat, pentru indicele de cuvinte și forme, fișarea și o schiță a primei redactări a materialului din următoarele 49 de hărți (cuprinse în secțiunea 1223–1374 a Chestionarului NALR): 1223, 1224, 1226, 1227, 1228, 1230, 1231, 1232, 1233, 1240, 1247, 1251, 1258, 1259, 1281, 1282, 1287, 1290, 1291, 1292, 1293, 1294, 1295, 1296, 1297, 1298, 1299, 1300, 1301, 1304, 1305, 1322, 1323, 1332, 1335, 1336, 1337, 1341, 1342, 1347, 1348, 1351, 1354, 1356, 1363, 1367, 1368, 1373, 1374. S-a lucrat la documentarea pentru realizarea secțiunilor introductive ale volumului al IV-lea și a fost stabilită tipologia ilustrațiilor, provenind din diferite surse, pentru denumirile noțiunilor din titlul hărților și al textelor redactate sub formă de material necartografiat.

➤ La **Departamentul de toponimie**, în cadrul temei de plan *Micul dicționar toponimic al României. Moldova*, s-a continuat refacerea articolelor după reviziile a II-a și a III-a (însușind cca 500 de pagini), precum și activitatea de documentare istorică, geografică și lingvistică (cca 1 000 fișe).

➤ La **Departamentul de istorie literară** s-a continuat lucrul la ediția a II-a a *Dicționarului general al literaturii române (DGLR II)*. Au fost distribuite fișele de lucru individuale tuturor colegilor ieșeni implicați în redactarea acestei lucrări spre a fi completate și trimise, ulterior, echipei de management de la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”. Articolele pe care colectivul de la Iași trebuie să le pregătească pentru **DGLR II** se împart în următoarele categorii: articole noi, articole de revizuit și actualizat, articole de gestionat. Astfel, au fost alcătuite listele cu articolele care urmează a fi repartizate: periodice apărute între 1848 și 1900 nelucrate în prima ediție a **DGLR**, periodice din intervalul 1990–2010 și autorii actuali din județele Moldovei (Remus Zăstroiu, Ofelia Ichim). Aceștia li se adaugă lista cu articole (periodice) de gestionat repartizate de colegii de la București. Au fost cercetate colecțiile BCU „M. Eminescu” din Iași și ale Filialei BAR din Iași pentru a fi identificate periodicele prezente în listele de lucru care lipsesc din aceste colecții (Ofelia Ichim). A fost alcătuită și trimisă colegilor de la București lista categoriilor de periodice din **DGLR** (Remus Zăstroiu). Normele de redactare pentru articolele din **DGLR II** au fost actualizate și trimise colegilor de la București (Remus Zăstroiu, Ofelia Ichim).

Continuă revizia articolelor de periodice din ediția I și se alcătuieste o listă cu observații (Remus Zăstroiu). Totodată, se realizează revizia volumelor **DGLR I** (Victor Durnea, Florin Faifer, Dan Mănuță), fiind actualizate o serie de articole din prima ediție: *Grigore Alexandrescu, Vasile Cârlova, I. Agârbiceanu, I. Alecsandri, Călin Anuța, Anton Naum, Irina Andone, Alice Călugăru, Al. Friduș, Dem. Iliescu* (Stănuța Crețu, Amalia Drăgulănescu, Sebastian Drăgulănescu). S-a făcut documentare pentru articole noi: *Maria Gavrilescu* (Ofelia Ichim). S-a continuat lucrul la actualizarea și dezvoltarea **Bazei de date a DGLR** și a **Arhivei DGLR** (Șerban Axinte, Nicoleta Borcea, Amalia Drăgulănescu, Sebastian Drăgulănescu, Ofelia Ichim). S-au primit noi răspunsuri la chestionarele pentru **Baza de date a diasporei literare românești** (Ofelia Ichim). S-au realizat, în continuare, verificări punctuale pentru articole din *DGLR – Compendiu* (Ofelia Ichim, Remus Zăstroiu).

➤ **Departamentul de etnologie** a continuat sistematizarea și analiza documentelor din arhivă, în vederea redactării lucrărilor *Obiceiuri agrare din Moldova. Tipologie și corpus de texte* (Silvia Ciubotaru), *Obiceiuri funebre din Moldova. Tipologie și corpus de texte* (Ion H. Ciubotaru) și *Obiceiuri de iarnă din Moldova. Tipologie și corpus de texte* (Ioana Repciuc). A fost începută lucrarea *Arhitectura tradițională din Moldova. Tipologie și corpus de texte* (Adina Ciubotariu) .

GRANTURI, PROIECTE, BURSE

◆ CS III dr. Șerban Axinte a continuat activitatea de cercetare în cadrul proiectului intitulat *Poetici ale romanului european reflectate în critica românească postbelică*, în calitate de bursier al Școlii postdoctorale a Academiei Române „Valorificarea identităților culturale în procesele globale”, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013 (POSDRU, ID 59758; perioada bursei: 1 februarie 2011 – 31 ianuarie 2013). Pentru documentare la tema propusă, Șerban Axinte a efectuat un stagiu la Universitatea din Calabria (Italia), între 1 noiembrie 2011 și 31 ianuarie 2012.

◆ În cadrul Școlii postdoctorale „Societatea bazată pe cunoaștere – cercetări, dezbateri, perspective”, proiect derulat de Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gh. Zanne” – Filiala din Iași a Academiei Române și Universitatea de Nord din Baia Mare și cofinanțat din Fondul Social

European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013 (POSDRU, ID 56815), CS III dr. Daniela Butnaru a obținut o bursă postdoctorală pentru un an (1 aprilie 2012 – 31 martie 2013), cu proiectul ***Reflexe lingvistice ale unor structuri cognitive spațiale complementare***.

♦ CS dr. Adina Ciubotariu a continuat cercetările pentru proiectul CNCS–UEFISCDI ***Situația actuală a memoriei colective în cazul obiceiurilor de naștere din Moldova*** (cod PN-II-RU-Pd-2011-3-0086).

♦ S-a derulat în continuare, conform planului de cercetare, activitatea în cadrul proiectului CNCS-UEFISCDI (2011–2014) ***Terminologia românească meteorologică (științific vs popular) a stărilor atmosferice. Studiu lingvistic*** (cod PN-II-ID-PCE-2011-3-0656; director de proiect: CS I dr. Cristina Florescu; membri în echipa de cercetare, de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide”: CS II dr. Laura Manea, CS III dr. Elena Tamba, CS III dr. Florin-Teodor Olariu).

♦ CS I dr. Cristina Florescu a continuat colaborarea la proiectul internațional ***Dictionnaire Étymologique Roman (DÉRom). Première phase : le noyau panroman*** (subvenționat de Agence Nationale de la Recherche și Deutsche Forschungsgemeinschaft), efectuând revizia pentru Romania de sud-est a unei serii de articole (cf. <http://www.atilf.fr/DERom>).

♦ CS I dr. Ofelia Ichim și CS III dr. Florin-Teodor Olariu au continuat activitatea de cercetare în cadrul grantului ***Diaspora românească din Budapesta (1989–2010). O analiză socio-culturală***, proiect interacademic ce se desfășoară ca urmare a unui acord de colaborare între Institutul de Cercetări Lingvistice al Academiei de Științe a Ungariei din Budapesta și Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române din Iași, pentru perioada 2010–2012. Echipa desfășoară activitățile specifice în vederea deplasării pe teren în anul 2012 și a prelucrării materialului informațional deja acumulat.

♦ În cadrul Școlii postdoctorale „Societatea bazată pe cunoaștere – cercetări, dezbateri, perspective”, proiect derulat de Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gh. Zanne” – Filiala din Iași a Academiei Române și Universitatea de Nord din Baia Mare și cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013 (POSDRU, ID 56815), CS dr. Dinu Moscal a obținut o bursă postdoctorală pentru un an (1 aprilie 2012 – 31 martie 2013), cu proiectul ***Teoria predicăției. Între logică și lingvistică***.

♦ A continuat activitatea de cercetare în cadrul proiectului ***Prima traducere românească a Septuagintei, operă a lui Nicolae Milescu (Ms.***

45 BAR Cluj). Ediție critică, studii lingvistice și filologice (2011–2014; grant CNCS, cod 1578; director de proiect: prof. univ. dr. Eugen Munteanu).

♦ A continuat activitatea de cercetare în cadrul proiectului interdisciplinar **Monumenta linguae Dacoromanorum – Biblia 1688**, realizat în cadrul Centrului de Studii Biblico-Filologice al Departamentului de Cercetare Interdisciplinară în Domeniul Științelor Umaniste și finanțat din fondurile proprii de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași (2008–2014; director de proiect: prof. univ. dr. Eugen Munteanu; membri în echipa de cercetare, de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide”: CS III dr. Elena Dănilă, CS III dr. Mioara Dragomir și CS I dr. Gabriela Haja).

♦ CS III dr. Florin-Teodor Olariu și-a continuat cercetările în cadrul proiectului intitulat **Practici, reprezentări și comportament (socio)lingvistic în context minoritar. Strategii euristice și perspective metodologice în analiza dimensiunii lingvistice a fenomenului migraționist contemporan**, ca bursier al Școlii postdoctorale „Societatea bazată pe cunoaștere – cercetări, dezbateri, perspective”, proiect derulat de Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gh. Zane” – Filiala din Iași a Academiei Române și Universitatea de Nord din Baia Mare și cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013 (POSDRU, ID 56815).

♦ CS III dr. Florin-Teodor Olariu (director de proiect), CS III dr. Veronica Olariu și asistent de cercetare dr. Marius-Radu Clim (membri în echipa de cercetare) au continuat, conform planului, activitatea de cercetare în cadrul proiectului CNCSIS **Atlasul lingvistic audiovizual al Bucovinei (ALAB). Prima fază** (2010–2013, contract CNCSIS–UEFISCSU, cod TE_244/2010).

♦ CS dr. Ioana Repciuc a continuat cercetările în cadrul proiectului CNCS-UEFISCDI **Elemente de religiozitate populară în riturile românești ale apei. O perspectivă socio-antropologică** (cod PN-II-RU-PD-2011-3-0220).

♦ CS III dr. Elena Tamba, CS drd. Ana-Veronica Catană-Spenchiu, CS dr. Marius-Radu Clim și CS drd. Marius Răschip și colaboratorul voluntar Mădălin Pătrașcu au continuat activitatea de cercetare la proiectul **CLRE. Corpus lexicografic românesc esențial. 100 de dicționare din bibliografia DLR aliniate la nivel de intrare și la nivel de sens** (2010–2013, contract CNCSIS–UEFISCSU, cod TE_246/2010).

STUDII, ARTICOLE, RECENZII

- ♦ Șerban Axinte, *Ispita romanului de a nu exista*, în „Transilvania”, nr. 1, 2012, p. 42–45; *Ambiguitatea soluției epice*, în „Convorbiri literare”, nr. 1, 2012, p. 88–89; *Un roman politic?*, în „Convorbiri literare”, nr. 2, 2012, p. 81–82.
- ♦ Daniela Butnaru, *Secul, un toponim din valea Neamțului*, în vol. *Studia linguistica et philologica. Omagiu profesorului Nicolae Saramandu* (editor Manuela Nevaci), Editura Universității din București, 2011, p. 157–162.
- ♦ Marius-Radu Clim (în colaborare), *Towards a Romanian Lexicographic Corpus*, în „Philologica Jassyensia”, anul VII, nr. 2 (14), 2011, p. 191–198 (și on-line, la adresa <http://www.philologica-jassyensia.ro/>).
- ♦ Elena Dănilă (în colaborare), *Towards a Romanian Lexicographic Corpus*, în „Philologica Jassyensia”, anul VII, nr. 2 (14), 2011, p. 191–198 (și on-line, la adresa <http://www.philologica-jassyensia.ro/>).
- ♦ Amalia Drăgulănescu, *Un intelectual român cu viză de la Charles de Gaulle*, în „Dacia literară”, XXIII, nr. 5–6, 2012, p. 82–86; *Corespondențe din registrul comic la Mihai Eminescu și Ion Creangă*, în volumul Simpozionului Internațional „Mihai Eminescu – poet național și universal” (ediția a III-a, Iași, 15 ianuarie 2012), Editura Pim, Iași, p. 165–171.
- ♦ Stelian Dumistrăcel (în colaborare), *Competența expresivă și «discursul repetat» în etno- și sociotexte: efecte ale «cunoașterii elocuționale» și ale «competenței idiomatice»*, în *Communication interculturelle et littérature*, nr. 2 (14), aprilie–mai–iunie 2011, Galați, Editura Europlus, p. 165–188; „*Anul Nou nu poate naște, de nu-i faci revelion!*”, în „Dacia literară”, serie nouă, XXIII, nr. 100–101 (1–2/2012), p. 136–137; *În familia măștilor*, ibidem, nr. 102–103 (3–4/2012), p. 15–17; *Termeni de (extra)sezon*, în „Cronica veche”, II (XLVII), nr. 1 (12), ianuarie 2012, p. 6; *Strada Aleea Ghica Vodă*; ibidem, nr. 2 (13), februarie 2012, p. 4.
- ♦ Gabriela Haja, *Dicționarul limbii române în format electronic. Instrument pentru cercetarea și învățarea limbii române*, în vol. *Simpozionul internațional Grigore Bostan – 70. Probleme actuale de filologie română*, Cernăuți, Zelena Bucovina, Herța, Grupul editorial „Cuvântul”, 2011, p. 221–230.

- ♦ Doina Hreapcă (în colaborare), *Competența expresivă și «discursul repetat» în etno- și sociotexte: efecte ale «cunoașterii elocutionale» și ale «competenței idiomatice»*, în *Communication interculturelle et littérature*, nr. 2 (14), aprilie–mai–iunie 2011, Galați, Editura Europlus, p. 165–188.
- ♦ Dan Mănucă, *Eminescu și „Caietul vienez”*, în „Convorbiri literare”, CXLV, 2012, nr. 1, ianuarie, p. 70–72; *Nu-i frumos ce-i frumos*, ibidem, nr. 2, februarie 2012, p. 68–70; *Diaspora literară și „oamenii nimănui”*, ibidem, nr. 3, martie 2012, p. 59–61.
- ♦ Dinu Moscal, *Contribuția lui Eugenio Coseriu la evoluția conceptului de ‘câmp lexical’*, în „Philologica Jassyensia”, anul VII, nr. 2 (14), 2011, p. 199–211 (și on-line, la adresa <http://www.philologica-jassyensia.ro/>).
- ♦ Eugen Munteanu, „*Monumenta linguae Dacoromanorum*”, *proiect de prestigiu al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*, în vol. *Simpozionul internațional Grigore Bostan – 70. Probleme actuale de filologie română*, Cernăuți, Zelena Bucovina, Herța, Grupul editorial „Cuvântul”, 2011, p. 270–289; *Elogiu magiștrilor*, în „Dacia literară”, serie nouă, XXII, nr. 102–103 (3–4/2012), p. 78–88.
- ♦ Florin-Teodor Olariu, *Sociolingvistica migrației – premise euristice și perspective metodologice*, în vol. Jana Palenikova, Daniela Sitar-Tăut (eds.), *Zilele studiilor romanice (II). Teorii, modele noi și aplicarea lor în lingvistica, literatura, translatologia și didactica ultimilor 20 de ani*, Bratislava, Univerzita Komenskeho v Bratislave, 2012, p. 92–101; *Le langage «sub specie ludi». Quelques considérations*, în vol. Teodor Dima, Dan Sîmbotin (eds.), *Knowledge and Action within the Knowledge Based Society*, Iași, Editura Institutul European, 2011, p. 167–175.
- ♦ Veronica Olariu, *Perspective moderne în editarea și analiza textelor biblice*, în vol. Jana Palenikova, Daniela Sitar-Tăut (eds.), *Zilele studiilor romanice (II). Teorii, modele noi și aplicarea lor în lingvistica, literatura, translatologia și didactica ultimilor 20 de ani*, Bratislava, Univerzita Komenskeho v Bratislave, 2012, p. 72–77.
- ♦ Ioana Repciuc, *Magia și religia populară ebraică*, în „Mozaicul”, XV, nr. 1 (159), 2012, p. 18.

CĂRȚI, EDIȚII

- ♦ Elena Dănilă, *Probleme de gramatică a limbii române*, București, Editura Academiei Române, 2011, 225 p.

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

a) în țară

- ♦ Amalia Drăgulănescu, *Corespondențe din registrul comic în scrierile lui Mihai Eminescu și Ion Creangă*, la Simpozionul internațional „Eminescu – poet național și universal”, organizat de Facultatea de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Inspectoratul Școlar Județean Iași, Inspectoratul Școlar al Județului Neamț, Asociația Cultural-Științifică „Vasile Pogor”, Iași, 15 ianuarie 2012; *Quelques formes d'identité culturelle dans les écrits de Panait Istrati – Voyage aux limites de l'humain*, la Colocviul internațional „Zilele Francofoniei”/ „Journées de la Francophonie”, organizat de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” (Catedra de Limbă și Literatură Franceză) în colaborare cu Ambasada Franței la București, Iași, 30–31 martie 2012.
- ♦ Eugen Munteanu, *Tezele centrale ale doctrinei humboldtiene, ca bază epistemologică a științelor umaniste moderne*, conferință susținută în 29 februarie 2012, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, în cadrul programului „Rețea transnațională de management integrat al cercetării postdoctorale în domeniul Comunicarea Științei. Construcție instituțională (școala postdoctorală) și program de burse (CommScie)” – POSDRU/89/1.5/S/63663.

b) în străinătate

- ♦ Șerban Axinte, *Perché un poeta scrive un libro sul romanzo*, conferință susținută la Universitatea din Calabria (Italia), în data de 18 ianuarie 2012.
- ♦ Florin-Teodor Olariu (în colaborare), *Practici și reprezentări sociolingvistice în context migratoriu: românii din Madrid*, la Colocviul internațional „Interculturalitatea prin prisma lingvisticii, literaturii și a traducerii”, organizat de Universitatea Liberă Internațională din Moldova și Institutul de Cercetări Filologice și Interculturale din Chișinău, în colaborare cu Universitatea Paris-Sorbonne (Paris IV), Centre de

Recherche sur la Littérature des Voyages și Agencia Española para la Cooperación Internacional y el Desarrollo, Chișinău, 29–30 martie 2012.

♦ Veronica Olariu (în colaborare), *Practici și reprezentări sociolingvistice în context migratoriu: românii din Madrid*, la Colocviul internațional „Interculturalitatea prin prisma lingvisticii, literaturii și a traducerii”, organizat de Universitatea Liberă Internațională din Moldova și Institutul de Cercetări Filologice și Interculturale din Chișinău, în colaborare cu Universitatea Paris-Sorbonne (Paris IV), Centre de Recherche sur la Littérature des Voyages și Agencia Española para la Cooperación Internacional y el Desarrollo, Chișinău, 29–30 martie 2012.

DIN ARHIVA *DICȚIONARULUI GENERAL AL LITERATURII ROMÂNE* FONDUL EUGEN RELGIS*

Departamentul de istorie literară de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” are o bogată Arhivă a *Dicționarului General al Literaturii Române*. Din fondul Eugen Relgis, inclus în Arhivă, publicăm un eseu inedit al scriitorului dedicat lui Enric Furtună. Eugen Relgis (pseudonim al lui Eisig Siegler; 2.III.1895, Piatra Neamț – 22.III.1987, Montevideo) s-a stabilit, din 1947, în Uruguay, la Montevideo, unde și-a continuat bogata activitate de poet, prozator, eseist și traducător și de activist în mișcarea umanistă, al cărei promotor a fost.

Enric Furtună

Datorez lui Enric Furtună – poet și medic – mărturia unei prietenii literare, cu atât mai prețioase, cu cât e mai rară în câmpul trudit și prea adesea păraginit al literaturii române.

Creatorul de artă e un solitar: în luptă cu el însuși, dar mai mult în luptă cu societatea, care, dacă nu-l ignorează, îi stă în cale cu vasta ei incomprehensiune și cu mediocritatea ei tragică. Puntea comuniunii e nestatornică, dacă temeliile ei nu sânt înfipite în inimi iubitoare și în cugete înțelegătoare. Între artistul adevărat și societatea (chiar „culturală”) uniunea e iluzorie: rămâne prăpastia ce nu se lasă umplută de compromisuri.

Numai frații întru spirit și menire, neștiuți în silnicia lor socială, rămân credincioși artistului izolat în visuri, gânditorului făuritor de cosmogonii, visionarului ce trăește în utopii ironizate. Pe acești credincioși desinteresați, artistul, gânditorul, profetul îi simte fără să-i cunoască. Nici un creator nu

* În textul de mai jos reproducem întocmai (orto)grafia originalului.

poate spune cu sinceritate că crează [sic!] *numai* pentru el însuși. Ascultând la început de impulsul obscur al supraînălțării, artistul descoperă în cele din urmă legea unei deveniri conștiente. Se realizează pe sine. Își caută neîncetat expresii ale personalității sale pe care n'ar fi în stare *s'o recunoască* dacă ea nu s'ar oglindi în alte personalități – puține glorioase, cele mai multe quasi-anonime. E firesc ca solitarul, creator de valori artistice, științifice ori morale, să caute întâi puncte de reper în alți solitari, creatori ca și dânsul. Dacă e posibilă acea confraternitate, întemeiată pe metode și practici comune, dar și pe ceiace se numește în limbaj socialist: pe interese profesionale –, e însă rară amicitia pură, absolut desinteresată, între creatori de artă personală, între gânditori cu sisteme deosebite, între savanți dogmatici. Ca să lămurim pe deplin această izolare secretă, între acei cari servesc în templele proteice ale idealurilor, ar trebui să recurgem la o metodă psihologică. Am ajuns la aceleași concluzii pe cari le descoperă și bunul simț popular, și rafinamentul saloanelor literaro-aristocrate: am [sic!] trebui să scormonim în hârdaele calomniei, în galeriile invidiei, în subsolurile rușinoase ale slăbiciunilor și vanităților omenești. Preferăm să recunoaștem dinainte mizeria sufletească și viciile intelectuale cari mențin între reprezentanții culturii și artei aceleași garduri ghimpate, aceiași hierarhie orgolioasă și neroadă, cari între clasele sociale, cari între milioanele de realiști și de practici „sălbateci ai culturii”.

Recunoaștem aceasta – și ne consolăm cu puținii credincioși necunoscuți cari urmăresc străduința noastră creatoare. Dacă în tabăra unde ne-a categorisit societatea – în republica literară – găsim un singur prieten adevărat, către care gândul poate porni în clipe de răgaz, către care visul se poate îndrepta ca spre o oază de toleranță și înțelegere, atunci nu avem dreptul să ne plângem de „ingratitudea contemporanilor” și de „reaua-credință” a confrăților.

Iată de [ce] datoresc lui Enric Furtună mărturia unei prietenii literare, pe care n'am cultivat-o totuși prin convorbiri fecunde sau prin corespondență laborioasă. Ci prin străduința independentă în grădinile poeziei și în arenele sociale. Cu darurile și defectele personale, ne-am arătat unul altuia când hazardul călătoriilor ne oprea pentru câteva ore pe unul în Capitala frenetică, pe altul în Iașul

...pământ de jale
Și cuib de visuri mari...

Enric Furtună a rămas credincios Iașului, prea limitat și prea calm pentru neliniștile și năzuințele mele:

Mi-ești drag, oraș ce pari
În mantii vespérale,
Și'n jalnicul ecou
Al sfintelor arămuri.
Un grandios cavou
Uitat pe vechi tărâmurii (*Cu mantia bizară...*).

În douăzeci și cinci [sic!] de ani, Enric Furtună a publicat abia două volume: *Pustnicul* (trei poeme dramatice) și *De pe stâncă* (poezii și poeme) la care se adaugă o piesă jucată cu succes la Teatrul Național din Iași, dar retrasă din grația agresivă a studenților păzitori de idealuri naționale. Poeziile și fragmentele publicate în reviste ne indică însă o activitate literară permanentă, deasupra ignorării sistematice din partea „criticei oficiale” și deasupra uzurei cotidiene a profesiei sale.

Atenția critică a lui Furtună se vedește în foiletoanele sale de înțelegere senină și de analiză luminoasă consacrate aproape tuturor poezilor cari au pornit odată cu dânsul și tinerilor cari au ajuns gălăgioși, înaintea lui, la porțile editorilor. Autocritica l-a reținut pe E. Furtună cu manuscrisele în saltar. În *De pe stâncă*, el a selecționat în 126 [de] pagini „rodul poetic al două decenii (1902–1922)”. Drumul său literar, precum ne spune singur, „obârșind de la «Semănătorul» și poposind la «Convorbiri critice» își găsește[,] la răspântia vremurilor noi, o mai largă albie la «Versuri și proză» și făgașul ultim în nefericita revistă de după război: «Umanitatea»”.

În „nefericita” mea revistă, gătită de cenzură în 1920, Enric Furtună a publicat câteva din cele mai caracteristice poeme ale sale adunate în ciclul *Cisterna otrăvită*. Revista „Umanitatea” a pecetluit o prietenie în credință, la care trebuie să adaug numele lui C.R. Ghiulea, Geri Spina, care se menține deasupra „tendințelor sociale” ale mele și deasupra visului de artă al lui Furtună. Căci din izolarea lui, poetul trebuie să recunoască adevărul esențial:

De pe stâncă vă văd suferinți ale văii,
Ascultând, vă-nțeleg pân’ și ritmul bătăii...
Și iubirea-mi pe culmi e ca palida rază
Ce pătrunde’n adânc și mai viu luminează (*De pe stâncă*).

Variat în musicalitate și turnură, versul lui E.F. se adaptează simțămintelor cari, în două decenii, au variat în fluxul și refluxul vieții. De la romantismul clasic mărturisit în *Ea moare*, de la *Osana amintirilor*, în care nu poate rămâne ca într-o oază definitivă, de la evocarea patetică a *Noptii* cu chemări tragice și obsesia „unei umbre”

din nopți înfrigurate,
Din turburi vise lungi și făr’ de rost (*Straja mută*),

poetul ajunge în luminișurile unde va putea înjgheba „elegii și cântece”. Acest ciclu are rezonanțe mai grave, mai profunde. Momente de pace:

Lasă taina să se cearnă,
Lasă pacea să s’aștearnă:
Peste iarna pățimașă,
Peste luptele deșarte ...(Plânsul codrului).

Liniști urmate de pribegii prin tainițele inimei și prin pustietățile (totuși înflorite) ale lumii:

Acum atâtea văd ce-au fost
Și-atâtea tâlcuri îmi răsar!
Te văd cătând în noapte rost
Durerii fără de habar! (*Răvașul pribeagului*).

Lupta dintre vis și rutină se arată în Elegia consacrată „bunei mele rândueli”. Visul biruește prin iubire care e tumultuoasă, frângând stejarii, dar

Din zbucium, din șuvoaie și din ceață
Te-ai reîntors, pădure, către viață (*Iubire*).

Prețul fericirii e în suferință:

Tu n’ ai băut paharul suferinții...
O, cum de poți râvni la fericiri!?

Trebue să înduri chinurile îndoelii, iluziile speranței (*Sol de noapte*), să te întrebi mereu în fața tainelor lumii (*Unde?*), să îngropi în tine iubiri zadarnice (*Basm de toamnă*) și să retrăești marile drame ale pământului (*Cântecul mării*), ca să ajungi la recunoașterea propriilor tale puteri, să te înalți peste

... suferinți

Urma vechilor credinți... (*Cântec nou*),

să ajugi chiar până la înțelepciunea sceptică:

Soarbe din pocalele de-o zi
Suflete sărmane!
Pân’ te vei’ nălța și limpezi...
Din caliciul florilor de-o zi
Bea parfumuri vane (*Cor în grădina lui Epicur*),

pentru ca să poți rosti acele *Imnuri nouă*, în căminul luminat de tovarașa în cele din urmă întâlnită – să strigi totuși *Aleluia* că n’ ai trădat idealul dintâi:

Tu n’ ai murit, visarea mea pagână,
Trăești cântarea mea!
Aleluia!

Din nou mă cheamă glasul tău de zână.

De-acum, poetul se menține: ferm, lucid în lupta deplin primită a vieții. Ciclul de *Poeme* indică o maturitate de gândire, o măiestrie în expresie, o personalitate ce se opune fatalităților. Prietenia e o pavază inalterabilă, dacă e călită în vis și credibilă:

Rămâi, rămâi, prietene, cu mine
Și’ nvață iar iubirea s’ o’ ntelegi...
Nu stăpânind vei face’ n lume bine;
Puterea nu’ mblânzește nici pe regi...

Ci tu' mi descoperi zările senine:
Iubirea-i înțelesul vieții'ntregi? (Prietenii).

Astfel, poetul se apropie de cei mulți:

Voi, oameni ai nopții: veniți și-ascultați!
Ascunsă-i în voi fericirea; ...
...În râvna de viață și'n dragostea ei
Stă-ntregul noroc al țărâniei
Și'n firul de grâu, zămislit sub pământ,
Stă'n fașă prins aurul pâinii (*Stăpâni și robi*).

În fața Dumnezeirii, el nu mai e visătorul plecat, ci *Nou-Prometeu*,
...de chinuri slobozit,
Căci a știut să'nlănțue durerea!

Coborând în el însuși, în adâncimile sufletului călit de încercări, poetul se bizue însă pe propriile lui puteri:

O, nu căta să urci: o aiurare
De visuri fost-a scara lui Iacov... (*Nou-Prometeu*)

și, chiar covârșit de puterile divine, el își afirmă personalitatea:

Eu *unul* sânt și tu mă poți zdrobi
Dar gândul meu, cel semănat prin lanuri
De mii și mii de creeri – va'ncolți.

Iov nu mai e resemnatul biblic. Individualismul modern primește să fie strivit de forțe cosmice, dar crede în forța nealterabilă a spiritului. De-aceia, Iov strigă Domnului:

Eu voi domni, eu[,] sluga ta, ce-acum
Mă zbat subt spuza rănilor ce' mi dăruie,
Eu, ce' mi culeg o zdreanță de pe drum,
Eu, *omul*, cuteza-voi să te nărui! (*Revolta lui Iov*).

Omul acesta, rămas credincios visului, refuză tirania divină – dar și cea [sic!] socială. În fața războiului, poetul simte solidaritatea lui creatoare cu universul și datoria lui de a striga fraților rătăciți cuvântul care luminează. Nedumirit la început:

O, dulcea mea cisternă de-altădată,
Fântână clară, binecuvântată!
Ce strop amar căzu-n cereasca-ți spumă,
Cu sânge-acum mânjită și cu humă... (*Cisterna otrăvită*),

poetul cunoaște apoi tentația Urii, care îi spune:

Eu te ridic din valea ta de plângeri,
O, suflet bun și laș!

Prin mine'nveți a râde pătimaș
De semizei și îngerii,
A fi doar om și-a nu râvni spre cer,
A strânge'n pumn norocul efemer,
Și-a semăna înfrângerii (*Cu Ura'n noapte*).

El o respinge însă:

pentru că o zână,
Ca pacea albă, dulce ca iubirea,
Flămând cu-aripi de vis –
Prin noapte'nfiripându'și strălucirea
Răzbunătoare, mi-a surâs! (*Cu Ura'n noapte*).

Recunoscând înfrângerea „visătorilor păcii”, „săraci de-un vis ce'n fundul mării zace”, poetul afirmă însă încrederea în omenia ce va urca din mlaștini însângerate:

Când lumea toată-i doar
Un jalnic furnicar
De slabe minți și trupuri schilodite

se vor aduna totuși acei cari și-au păstrat spiritul ca o flacără nestinsă, acei cari cred în fraternitatea izbăvitoare – și atunci:

Cântând ne-am strânge toți
Nepoți și strănepoți
Ne-or prăznui de-a pururi amintirea!
Învinși și'nvingători
Vom înălța spre nori
Un monument ca-n veci să stea: Iubirea! (*Către demonul urii*).

Balada Umanității încunună ciclul *Cisternei otrăvite* ca un cor într'o simfonie tragică. Umanitatea, scuipată, târâtă prin noroaie, masacrată de bestiile îmbătate de mărire și bogăție – omenirea aceasta menită să fie „albă la suflet ca un crin” și ca o stâncă să reziste în „turbarea valurilor orbului destin” –, sângeră prin mii de răni,

Totuși, pentru această omenire se va ivi proorocul
Noii înfrățiri și noii vieți!

Proorocul pe care îl cheamă și psalmistul, încrezător în dreptatea divină, care pe

Semeți necredincioși o să-i doboare...

Mulțimii, care se pune încă sub scutul Domnului, poetul îi spune:

Voi cari plângeți: Domnul e cu voi
Și el vă poartă grija nesfârșită
Când v'amenință relele'n puhoi (*Psalm 55*).

Dar aceloră cari cred, ca și dânsul, în voința luminată, în gestul individual care înlătură realmente răul și înalță izbânzile metalice ale muncii, poetul le trimite cuvântul de luptă. Tiranul social e mai aproape, e mai palpabil decât Dumnezeu. Pe el îl avertizează Revoluționarul:

Deschide larg fereastra! Sfântul Duh
Al noii înfrățiri îți bate'n geamuri...
...De'ntârzii

El nu'și găsește loc în lumea asta... (*Deschide larg ferestrele, burghezie*)

Deschisă la poemul singurătății în lumea visurilor, cartea se închide cu un strigăt de luptă. Artistul s'a unit cu destinul tragic al omenirii. Bogată, ca orice experiență sinceră și deplină a vieții, opera poetică a lui Enric Furtună, pe care n'o limităm la volumul *De pe stâncă*, cuprinde frumuseți ce vor fi recunoscute în cele din urmă și de „criticii autorizați”. Frumuseți pe cari le prețuim și prin răsfârngerile lor ideale – dar și prin omenia ce le face accesibile oricărui om de credință și de bună înțelegere.

Eugen Relgis

VARIA

- ◆ Pe data de 29 martie a.c., prof. dr. Stelian Dumistrăcel i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa” de către Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți (Republica Moldova). Din comisia de *Laudatio*, prezidată de prof. dr. habilitat Gheorghe Popa, rectorul Universității, au făcut parte prof. dr. Maria Șleahțișchi, prof. dr. Nicolae Leahu, conf. dr. Ala Sainenco, conf. dr. Lilia Trincă, de la Facultatea de Litere a Universității „Alecă Russo”, și, ca invitați, prof. dr. Gheorghe Chivu, membru corespondent al Academiei Române, prof. dr. Rodica Zafiu, de la Universitatea București, și prof.dr. Traian Diaconescu, de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași.
- ◆ CS II Vlad Cojocaru a fost cooptat ca membru în comitetul științific al Editurii Harmattan (Franța), pentru colecția *Nomino ergo sum*.
- ◆ Amalia Drăgulănescu a colaborat, în calitate de traducător al textelor din franceză, la editarea numărului VII/2010 (apărut în 2012) al revistei „DeNarratione” [sic!] (Trivium et Quadrivium), cu titlul „Paranoia – ca – narativitate”, Iași, Institutul European.
- ◆ Trei echipe de cercetători pregătesc manifestările științifice organizate de Institut în anul 2012: Simpozionul național „I.L. Caragiale azi. Vitalitatea operei” (12 mai 2012), Simpozionul internațional

„Tradiție/inovație – identitate/alteritate: paradigme în evoluția limbii și culturii române” (19–21 septembrie 2012) și Colocviul internațional „Gheorghe Ivănescu – 100 de ani de la naștere” (1–2 noiembrie 2012).

♦ Membrii comitetului de redacție al revistei „Philologica Jassyensia” lucrează la pregătirea pentru tipar a nr. 1/2012.

♦ În redacția revistei „Anuar de lingvistică și istorie literară” s-au efectuat operațiile tehnoredacționale de pregătire pentru tipar a tomului LI/2011, cuprinzând *Lucrările Colocviului internațional „Eugeniu Coșeriu – 90 de ani de la naștere”*.

Redacția:

**Luminița Botoșineanu, Ofelia Ichim,
Florin-Teodor Olariu, Elena Tamba**

Responsabil de număr: Luminița BOTOȘINEANU

**INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „A. PHILIPPIDE” • STRADA
CODRESCU, NR. 2 • IAȘI • 700478 • TEL./FAX: 004.0332/106508**

E-MAIL: secretariat@philippide.ro

WEB: <http://www.philippide.ro/>

ISSN 1582-5019